

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від 26.08.2025 року

Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРАВА ЛЮДИНИ»

Галузь знань – 08 – Право
Спеціальність – 081 – Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна/заочна
Форма підсумкового контролю – залік

2025–2026 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології.

Протокол № 1 від 26.08.2025 року

Укладач: Мірошніченко Оксана Андріївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, філософії та політології Навчально – наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського, НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)	Обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 90	Загальна кількість годин: 90
Рік підготовки: 4 Семестри: 7	Лекції (теоретична підготовка): 20 год. Семінарські заняття: 16 год. Самостійна робота: 54 год.	Лекції (теоретична підготовка): 10 год. Семінарські заняття: 4 год. Самостійна робота: 76 год.
Кількість кредитів ECTS:3	Вид контролю: залік	Вид контролю: залік

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Права людини» призначена для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 081-Право, галузь знань 08 Право, за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є основною навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Права людини» є опанування студентами системи знань з дисципліни «Права людини», зокрема засвоєння ними складних теоретичних та практичних проблем історії виникнення та розвитку прав людини і механізмів їх захисту.

Завданням дисципліни «Права людини» є:

- з'ясування основних особливостей міжнародних механізмів захисту прав людини;
- ознайомлення з основними міжнародними та національними інституціями, метою яких є забезпечення та захист прав людини від правопорушень та неправомірного втручання;
- акцентування уваги студентів на складних теоретичних та практичних проблемах історії виникнення, та розвитку прав людини і механізмів їх захисту;
- на основі конкретно-предметного матеріалу сприяння виробленню навиків аналітичного мислення у студентів;
- допомога студентам в опануванні системою міжнародних та вітчизняних механізмів захисту прав людини.

Навчальна дисципліна «Права людини» складається з таких тем:

- Тема 1. Основні поняття про права людини.
- Тема 2. Громадянські (особисті) права.
- Тема 3. Політичні права і свободи людини і громадянина.
- Тема 4. Соціальні права людини і громадянина.
- Тема 5. Економічні та культурні права і свободи людини і громадянина.
- Тема 6. Права окремих категорій громадян.
- Тема 7. Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації.
- Тема 8. Національні засоби захисту прав людини.

2.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Студенти повинні сформувані необхідні загальні та професійні компетентності відповідно до вимог освітньої програми:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу.
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій.
ЗК 10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК 12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК 14	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.
ЗК16.	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
СК 3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 5	Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК 7	Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
СК 8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 10	Знання і розуміння соціальної природи трудових відносин та їх правового регулювання.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.
ПРН 2	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
ПРН 3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН 4	Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

ПРН 5	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН 6	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН 8	Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права
ПРН 12	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН 18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН 19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
ПРН 20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі і факти і робити обґрунтовані правові висновки.
ПРН 21	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки
ПРН 22	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Бакалавр повинен знати:

- найбільш передові стандарти в галузі методології наукових досліджень прав людини та здійснення практичної діяльності з їх використання в національному конституційному судочинстві і на межі галузей конституційного і міжнародного права;
- зміст національних (українських) і міжнародно-правових актів у сфері прав людини в Україні, практику використання цих актів Конституційним Судом України та їх застосування і тлумачення міжнародними судовими органами (Європейський Суд з прав людини);
- національні й міжнародні механізми і засоби забезпечення прав людини;
- конституційно-правові засоби розв’язання правових конфліктів, що можуть виникати внаслідок реалізації органами публічної влади своїх повноважень;
- конституційно-правові засади реалізації принципу верховенства права в умовах сучасного стану функціонування конституційного правосуддя в Україні.

вміти:

- здійснювати критичний аналіз, оцінку і синтез нових ідей, поглядів, концепцій у сфері конституційної теорії прав людини;
- застосовувати отримані знання для використання в практичній діяльності, пов’язаної із захистом прав і свобод людини;
- володіти термінологічним апаратом дисципліни; навичками експертної оцінки, виступи перед аудиторією;
- методами юридичного аналізу та тлумачення національно-правових і міжнародно-правових актів;
- аналізувати практичні ситуації й розробляти обґрунтування правових рішень у справах про додержання прав і свобод людини в діяльності органів публічної влади в Україні.

3. Короткий зміст дисципліни.

Тема 1. Основні поняття про права людини.

Вчення про права людини як самостійна галузь. Місце вчення про права людини в системі юридичної науки.

Міжнародне право прав людини. Сучасні концепції міжнародного права прав людини. Покоління прав людини. Проблематика четвертого та п’ятого покоління прав людини. Філософські основи розуміння прав людини. Права людини: універсальність та культурна різноманітність. Проблематика універсальності прав людини в умовах глобалізації.

Тема 2. Громадянські (особисті) права.

Право на життя. Право на особисту свободу та недоторканність. Право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України. . Право на захист від втручання в особисте та сімейне життя. Право на свободу думки, совісті та релігії. Право на свободу слова та переконань.

Тема 3. Політичні права і свободи людини і громадянина.

Виборче право. Право участі у виборах. Право на свободу асоціацій. Право на громадянство. Право на участь у державному управлінні суспільством. Право на звернення до органів державної влади, підприємств, установ та організацій. Право на проведення мітингів, зборів, вуличних походів та демонстрацій.

Тема 4. Соціальні права людини і громадянина.

Право на соціальне забезпечення. Право на достатній життєвий рівень. Право на державну підтримку та захист сім'ї. Соціальний захист населення.

Тема 5. Економічні та культурні права і свободи людини і громадянина.

Право на працю та відпочинок. Право на страйк. Право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю. Право на підприємницьку діяльність. Право на освіту. Право на участь у культурному житті. Право на свободу літературної, наукової та творчої діяльності.

Тема 6. Права окремих категорій громадян.

Права дитини. Права жінок. Права етнічних, релігійних та мовних меншин. Право народів на самовизначення.

Тема 7. Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації.

Поняття та види міжнародно-правових механізмів захисту прав людини. Джерела міжнародного захисту прав людини (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Перший факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Європейська конвенція про захист прав та основоположних свобод, Американська конвенція Африканська хартія прав людини та народів, Арабська хартія прав людини та ін.). Поняття та класифікація міжнародно-правових стандартів прав людини. Організація Об'єднаних Націй у формуванні міжнародно-правових стандартів прав людини. Міжнародні механізми і процедури органів ООН з додержання прав людини.

Тема 8. Національні засоби захисту прав людини.

Правосуддя: питання теорії. Принципи здійснення правосуддя за Конституцією України. 3. Система судів загальної юрисдикції. Прокуратура в Україні: система та завдання. Акти прокурорського реагування. Нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Адвокатура України: правове регулювання, принципи, організаційні форми та завдання її діяльності. Інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Україні.

4. Організація навчання.

Тематичний план для денної форми навчання

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основні поняття про права людини	10	2	2	6
2	Громадянські (особисті) права	10	2	2	6
3	Політичні права і свободи людини і громадянина	10	2	2	6

4	Соціальні права людини і громадянина	10	2	2	6
5	Економічні та культурні права і свободи людини і громадянина	11	3	2	6
6	Права окремих категорій громадян	13	3	2	8
7	Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації	13	3	2	8
8	Національні засоби захисту прав людини	13	3	2	8
Разом за курс		90	20	16	54

Тематичний план для заочної форми навчання

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основні поняття про права людини	10	1		9
2	Громадянські (особисті) права	10	1	1	8
3	Політичні права і свободи людини і громадянина	10	1		9
4	Соціальні права людини і громадянина	10	2	1	7
5	Економічні та культурні права і свободи людини і громадянина	11	1		10
6	Права окремих категорій громадян	13	1	1	11
7	Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації	13	1	1	11
8	Національні засоби захисту прав людини	13	2		11
Разом за курс		90	10	4	76

5. Тематика семінарських занять.

Семінарське заняття № 1

Тема. Основні поняття про права людини.

1. Основні етапи розвитку прав людини.
2. Права людини в історії українського народу.
3. Система основних прав і свобод людини і громадянина.
4. Права людини і права громадянина.
5. Основні обов'язки людини і громадянина.

Семінарське заняття № 2

Тема. Громадянські (особисті) права.

1. Право на життя.

2. Право на особисту свободу та недоторканність.
3. Право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України.
4. Право на захист від втручання в особисте та сімейне життя..
5. Право на свободу думки, совісті та релігії
6. Право на свободу слова та переконань.

Семінарське заняття № 3

Тема. Політичні права і свободи людини і громадянина.

1. Право на свободу асоціацій.
2. Право на громадянство.
3. Право на участь у державному управлінні суспільством.
4. Право на звернення до органів державної влади, підприємств, установ та організацій.
5. Право на проведення мітингів, зборів, вуличних походів та демонстрацій.

Семінарське заняття № 4

Тема. Соціальні права людини і громадянина.

1. Право на соціальне забезпечення.
2. Право на достатній життєвий рівень.
3. Право на державну підтримку та захист сім'ї.

Семінарське заняття № 5

Тема. Економічні та культурні права і свободи людини і громадянина

1. Право на працю та відпочинок.
2. Право на страйк.
3. Право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю.
4. Право на підприємницьку діяльність.
5. Право на освіту.
6. Право на участь у культурному житті.
7. Право на свободу літературної, наукової та творчої діяльності.

Семінарське заняття № 6

Тема. Права окремих категорій громадян.

1. Права дитини.
2. Права жінок.
3. Права етнічних, релігійних та мовних меншин.
4. Право народів на самовизначення.

Семінарське заняття № 7

Тема. Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації.

1. Поняття механізму захисту прав і свобод людини.
2. Конституційно-правові механізми захисту прав, свобод і законних інтересів громадян в Україні.
3. Компетентність міжнародної юрисдикції у сфері захисту прав людини. Реалізація міжнародних стандартів на національному рівні.
4. Гарантії реалізації прав людини і громадянина.

Семінарське заняття № 8

Тема. Національні засоби захисту прав людини.

1. Правосуддя: питання теорії.
2. Принципи здійснення правосуддя за Конституцією України.
3. Система судів загальної юрисдикції.

4. Прокуратура в Україні: система та завдання. Акти прокурорського реагування.
5. Нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.
6. Адвокатура України: правове регулювання, принципи, організаційні форми та завдання її діяльності.
7. Інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Україні.

6. Завдання для самостійної роботи.

Студенти виконують реферативні завдання (презентації) або міні-дослідження (есе) з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

Теми презентацій (самостійна робота)

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
	ТЕМА № 1. Поняття та особливості міжнародного захисту прав та свобод людини. 1. Проаналізуйте діяльність уряду США, Франції, Росії, Швеції та Південної Кореї та визначить ступінь впливу виконавчої влади на політичні та соціальні процеси, що пов'язані із захистом прав людини. Складіть відповідну аналітичну доповідь. 2. Чи виникають у якійсь із перелічених ситуацій міжнародно-правові відносини з приводу захисту прав людини: 1) розгляд Судом Європейських співтовариств справи з питань регулювання діяльності ЄС; 2) вчинення громадянином Італії злочину на території України; 3) укладення договору між Україною і США про уникнення подвійного оподаткування; 4) укладення угоди між українською організацією та іноземною фірмою; 5) звернення громадянина України до Європейського Суду з прав людини; 6) відносини між подружжям, які мають різне громадянство та проживають в РФ, з приводу поділу майна; 7) подання громадянином Туреччини позовної заяви в суд України про спадкування майна; 8) підготовка Угоди між Україною і Російською Федерацією про товарообіг і платежі.	6
	Тема № 2. Правова основа міжнародного захисту прав та свобод людини. 1. Назвіть перші документи міжнародного значення у галузі прав людини. Надайте аналіз головним з них, визначте роль цих документів у питаннях захисту прав людини в сьогоденні. 2. У коментарі до статті 7 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку говориться, що «уряди не можуть очікувати від громадян дотримання ними правопорядку, якщо вони не можуть або не хочуть забезпечити дотримання законності їх власними посадовими особами у рамках їхніх власних установ». Як ви вважаєте, чи є дане твердження є вірним? При позитивній відповіді обґрунтуйте свою думку.	6

	3. Використовуючи текст (витяги) з Загальної декларації з прав людини визначте, захисту яких прав міжнародна спільнота приділяє найбільшу увагу і чому. 4. Складіть схеми: а) принципів міжнародного захисту прав людини; б) джерел міжнародного захисту прав людини. Рекомендована література до Теми 2: 1-4, 7-13, 29	
	ТЕМА № 3. Механізм міжнародного захисту прав та свобод людини. 1. Використовуючи навчальну та спеціальну літературу, визначте та класифікуйте універсальні джерела міжнародного захисту прав людини та відобразіть це у вигляді схеми. 2. Використовуючи тексти предметних міжнародних угод, визначте способи захисту прав та свобод людини. Наведіть приклади. 3. Проаналізуйте Протоколи до Європейської Конвенції з прав людини та основоположних свобод. Який зміст має важливий та європейського співтовариства Протокол № 6? 4. Дайте загальну характеристику міжнародних конвенцій: а) Конвенція про статус біженців; б) Конвенція про права дитини. 5. Використовуючи текст (витяги) з Європейської Конвенції з прав людини та основоположних свобод, визначте, порушення яких прав за своїм змістом може стати предметом розгляду у Європейському Суді з прав людини. Рекомендована література до Теми 3: 2, 4, 8-12	6
	Тема № 4. ООН та інші універсальні органи щодо міжнародного захисту прав та свобод людини. 1. Використовуючи відповідне міжнародне законодавство, вирішіть наступну задачу: громадянин Сомалі звернувся до Комітету з прав людини зі скаргою на дії влади, яка порушує права його сім'ї за ознакою віросповідання. Проте в задоволенні скарги йому було відмовлено на підставі порушення процедури звернення. Як ви вважаєте, саме за якою підставою Комітет відмовив в задоволенні скарги? 2. Використовуючи відповідне міжнародне законодавство, вирішіть наступну задачу: Громадянин Руанди Д. звернувся до Комітету з прав людини з проханням розслідувати вбивство місцевим офіцером членів його сім'ї під час геноциду 1994 року. Проте в задоволенні скарги йому було відмовлено на підставі порушення процедури звернення. Як ви вважаєте, яка підстава мається на увазі? 3. Використовуючи відповідне міжнародне законодавство, вирішіть наступну задачу: глава профспілки, громадянка Німеччини М. звернулася до Комітету з прав людини зі скаргою на дії приватного підприємства, керівництво якого часто порушує соціальні права робітників. Проте в задоволенні скарги їй було відмовлено на підставі порушення процедури звернення. Як ви вважаєте, за якої підстави Комітет відмовив у задоволенні скарги? 4. Використовуючи відповідне міжнародне законодавство, вирішіть наступну задачу: громадянин Китаю анонімно відіслав до Комітету з прав людини скаргу на дії уряду, який порушує права	6

	автономії, де він мешкає. Проте в задоволенні скарги йому було відмовлено на підставі порушення процедури звернення. Як ви вважаєте, яка підстава мається на увазі? 5. Комітет з прав людини, вивчивши скаргу Едгардо Данте Валькади (справа Валькади проти Уругваю № 9/1977), 25 серпня 1977 р. запросив в уряду Уругваю більш детальну інформацію по даній справі з метою прийняття остаточного рішення про можливість розгляду Комітетом даної скарги. У своїй відповіді Комітету від 27 жовтня 1977 р. уругвайська сторона заперечувала проти розгляду Комітетом даної скарги, оскільки, на її думку, заявник не пройшов всі щаблі системи правосуддя в своїй країні, а відповідно до внутрішнього уругвайського законодавства будь-який громадянин, який знаходиться на території цієї країни, має можливість вільно звертатися у всі судові або урядові інстанції. Тим не менше 1 лютого 1978 р. Комітет з прав людини постановив прийняти заяву Валькади до розгляду. Як ви думаєте, чому скарга Валькади була все ж прийнята Комітетом до розгляду, незважаючи на те, що заявник не вичерпав всі національні засоби правового захисту?	
	ТЕМА № 5. Регіональні органи щодо міжнародного захисту прав та свобод людини. 1. Охарактеризуйте основні етапи становлення регіональних правозахисних міжнародних організацій. Які з них можна визначити як «конвенційні» органи із міжнародного захисту прав людини? Відобразіть схематично структуру органів із захисту прав людини, які працюють під егідою ООН. 2. Визначте, який з цих органів є таким, що не утворений міжнародними організаціями: 1) Рада з прав людини ООН; 2) Комісія з положення жінок; 3) Верховний комісар ООН у справах біженців; 4) Міжнародне бюро праці; 5) Комітет з прав людини.	6
	ТЕМА № 6. Система міжнародних судів щодо захисту прав та свобод людини. 1. Використовуючи відповідне міжнародне законодавство, вирішіть наступну задачу: у Міжнародний Суд ООН було передано спір між громадянином Молдови Ч. та адміністрацією державного підприємства, де він працював з приводу невиклат соціальних субвенцій, які передбачалися національним законодавством. Як ви вважаєте, чи були дотримані в цьому випадку вимоги міжнародної підсудності?	10

	ТЕМА № 7. Європейський суд з прав людини. 1. Використовуючи відповідне законодавство, вирішіть наступну задачу: громадянин А. після отримання ухвали місцевого суду, не погодився з таким рішенням та вирішив відразу звернутися до Європейського Суду з прав людини. Проте його скаргу Суд визнав неприйнятною. Чи правомірно в цьому випадку вчинив Європейський Суд з прав людини? 2. Використовуючи відповідне міжнародне законодавство, вирішіть наступну задачу: громадянин Парагваю В. був незадовільний судовим процесом, в якому він виступав в якості позивача з вимогою захистити його право на працю. Після чого він вирішив звернутися зі скаргю до Європейського Суду з прав людини, про який декілька раз згадувало місцеве телебачення. Чи правильно в цьому випадку вчинив громадянин В.?	10
	ТЕМА № 8. Процедура розгляду справ в Європейському Суді з прав людини. Складіть орієнтовний зразок скарги до Європейського Суду з прав людини з усіма ключовими розділами цього документу.	10

7. Політика дисципліни та оцінювання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час складання заліку та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** (“відмінно”), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується юридичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** (“добре”), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується юридичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** (“задовільно”), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **2 бали** (“незадовільно”), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується юридичною термінологією.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

8.Розподіл балів за рейтинговою системою

№	Назва теми	Всього годин	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
1	Тема 1. Основні поняття про права людини	15	5	5	5
2	Тема 2. Громадянські (особисті) права	15	5	5	5
3	Тема 3. Політичні права і свободи людини і громадянина	10	5		5
4	Тема 4. Соціальні права людини і громадянина	15	5	5	5
5	Тема 5. Економічні та культурні права і	10	5	5	

	свободи людини і громадянина				
6	Тема 6. Права окремих категорій громадян	10	5		5
7	Тема 7. Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації.	15	5	5	5
8	Тема 8. Національні засоби захисту прав людини	15	5	5	5
	Усього:	100	40	30	30

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	8	До 5	до 40
Індивідуальне завдання (презентації)	6	До 5	до 30
Самостійна робота: вирішення практичних ситуацій; складання процесуальних документів; науковий проект ¹	6	До 5	до 30
Разом:			до 100

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методи контролю.

Поточний контроль: виконання тестових завдань, тренінги, самостійні роботи, реферативні доповіді, публічні виступи перед аудиторією, самостійні і модульні контрольні роботи.

¹ Самостійна робота є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не виконав самостійну роботу до екзамену не допускається.

Підсумковий контроль: залік.

11. Перелік питань до заліку.

1. Основні етапи розвитку прав людини.
2. Права людини в історії українського народу..
3. Система основних прав і свобод людини і громадянина.
4. Права людини і права громадянина.
5. Основні обов'язки людини і громадянина.
6. Право на життя.
7. Право на особисту свободу та недоторканність.
8. Право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України.
9. Право на захист від втручання в особисте та сімейне життя.
10. Право на свободу думки, совісті та релігії.
11. Право на свободу слова та переконань.
12. Право на свободу асоціацій.
13. Право на громадянство.
14. Право на участь у державному управлінні суспільством..
15. Право на звернення до органів державної влади, підприємств, установ та організацій.
16. Право на проведення мітингів, зборів, вуличних походів та демонстрацій.
17. Право на працю.
18. Право на страйк.
19. Право на соціальне забезпечення..
20. Право на достатній життєвий рівень.
21. Право на державну підтримку та захист сім'ї.
22. Право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю.
23. Право на підприємницьку діяльність.
24. Право на освіту.
25. Право на участь у культурному житті.
26. Право на свободу літературної, наукової та творчої діяльності.
27. Права дитини.
28. Права жінок.
29. Права етнічних, релігійних та мовних меншин.
30. Право народів на самовизначення.
31. Поняття механізму захисту прав і свобод людини.
32. Конституційно-правові механізми захисту прав, свобод і законних інтересів громадян в Україні.
33. Компетентність міжнародної юрисдикції у сфері захисту прав людини. Реалізація міжнародних стандартів на національному рівні.
34. Гарантії реалізації прав людини і громадянина.
35. Правосуддя: питання теорії.
36. Принципи здійснення правосуддя за Конституцією України.
37. Система судів загальної юрисдикції.
38. Прокуратура в Україні: система та завдання. Акти прокурорського реагування.
39. Нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.
40. Адвокатура України: правове регулювання, принципи, організаційні форми та завдання її діяльності.
41. Інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Україні.
42. Перші документи захисту прав людини (історія походження міжнародних стандартів у галузі прав людини).
43. Ліга Націй і перші спроби забезпечення прав людини міжнародними заходами.

44. Друга світова війна і рух народів за визнання прав людини.
45. ООН і Загальна декларація прав людини.
46. Міжнародні пакти про права людини.
47. Міжнародне законодавство з прав людини.
48. Механізми міжнародного захисту прав людини (основні поняття). Головні органи ООН з цих питань.
49. Процедури, що застосовуються для забезпечення поваги прав людини (процедура 1503 та Факультативного протоколу).
50. Захист прав людини на європейському континенті (ЄС, Рада Європи, ОБСЄ).
51. Європейська конвенція з прав людини 1950 р.
52. Механізми контролю за дотриманням прав людини згідно Європейської конвенції.
53. Європейський Суд з прав людини.
54. Громадянські (особисті) права та свободи.
55. Політичні права та свободи.
56. Соціально-економічні, культурні, екологічні права та свободи.
57. Окремі категорії прав.
58. Злочини проти миру та людяності та боротьба з ними.
59. Рабство та його сучасні прояви.
60. Загальнокримінальні злочини міжнародного характеру.
61. Дискримінація та її прояви в расових, релігійних та інших переслідуваннях.
62. Верховний Комісар ООН з прав людини.
63. Україна і Рада Європи.
64. Система захисту прав людини в Україні.
65. Функції Верховної Ради щодо захисту прав людини.
66. Захист прав людини органами виконавчої влади України.
67. Функції Президента України щодо прав людини.
68. Суд і прокуратура в системі захисту прав людини в Україні.
69. Роль неурядових правозахисних організацій у захисті прав людини.
70. Порядок звернення до органів виконавчої влади і прокуратури.

МЕТОДИЧНЕ ТА ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для організації освітнього процесу використовується комп'ютерна техніка, мультимедійні проектори та методичні матеріали.

Підручники та посібники.

Базові конспекти лекцій.

Лекції на електронних носіях.

Матеріали для самостійного вивчення на електронних носіях.

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси – опубліковану літературу (нормативні документи, підручники, Навчальні посібники, наукові періодичні та монографічні видання, словники, довідники тощо), методичну літературу та Інтернет-джерела навчальна платформа Moodle.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА.

1. Права людини. Робоча програма для студентів спеціальності 081-Право.
2. Права людини. Методичні рекомендації до семінарських занять для студентів для студентів спеціальності 081-Право.
3. Права людини. Методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів для студентів спеціальності 081-Право.
4. Мірошніченко О. Права дитини в освітньому процесі / Перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх нормативно-правове забезпечення: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 лютого 2025 року, м. Чернівці, 2025, С.88-90.

5. Мірошниченко О., Царюк С. Правове регулювання безпечного освітнього середовища в умовах війни: проблематика та виклики, які постали перед суспільством / Неперервна освіта: актуальні дискурси : Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 09-10 жовтня 2025 року, м. Ужгород, 2025.
6. Мірошниченко, О. А. (2025). Права дитини та їх захист в умовах дії воєнного стану. Журнал східноєвропейського права. 2025. № 139. С. 56-66.

Основні нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р.; в ред. від 30.09.2016 р.
2. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.
6. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р.
7. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 р.
8. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р.
- 9 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13) // Право України. – 2010. – № 10. – С. 215–233;
10. Резолюція 1594 (2007) «Про принцип верховенства права», ухвалена Парламентською Асамблеєю Ради Європи 23 листопада 2007 р.;
11. Закон України від 23 лютого 2006 року "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/>
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України №9 від 1.11.1996 року «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [Електронний ресурс]. ... [Електронний ресурс]– Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/v0009700-96;>
12. Бути суддею. – Київ, 2015. – 216 с. [Електронний ресурс]. ... [Електронний ресурс]– Режим доступу : <http://www.nsj.gov.ua/ua/science/prints/890/>
13. Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеційською Комісією на 86 - му пленарному засіданні. (Венеція, 25–26 березня 2011 року URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e2e6ad3e2fcc225745c0034f4cc/229b826c8ac787dec2257d87004987c3/\\$FILE/CDLAD\(2011\)003rev-ukr.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e2e6ad3e2fcc225745c0034f4cc/229b826c8ac787dec2257d87004987c3/$FILE/CDLAD(2011)003rev-ukr.pdf);

Основна література:

1. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 310 с.
2. Шуміло Інеса Анатоліївна Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. К.: ФОП Голембовська О.О., 2018. 168 с.
3. Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина: матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу, 06.03.2018 м. Ірпінь, УДФС України, 2018 р. 232 с.
4. Усманов Ю. І. Загальні відмінності захисту права на життя в умовах збройного конфлікту й ситуацій насильства всередині держави. Альманах міжнародного права. 2018. № 19. С. 114-123.
5. Кучинська О.П., Фулей Т.І., Бараннік Р.В. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини: монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2013. 228 с.
6. Антонович М. М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: Теорія і практика. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 384 с.

7. Донеллі Дж. Права людини у міжнародній політиці. Львів: Кальварія, 2004. 280 с.
8. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина. Ужгород : 2003. 57 с.
9. Неліп М.І., Мережко О.О. Силевий захист прав людини: питання легітимності в сучасному міжнародному праві. К.: Наукова думка, 1998. 189 с.
10. Международное сотрудничество государств в области прав человека (проблемы защиты прав человека в условиях борьбы за мир и безопасность). В.Н.Денисов, А.М.Овсянко, П.Ф.Мартыненко и др. К.: Наук, думка, 1987. 264 с.
11. Антонович М. М. Міжнародне гуманітарне право у контексті міжнародних прав людини. // Український часопис міжнародного права. – 2005. – № 2. – С. 84–87. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основні галузі: підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мицик, О. В. Задорожній; за ред. В. Г. Буткевича. – К. : Либідь, 2004.
12. Гіждіван Л. Взаємодія міжнародного права прав людини і міжнародного гуманітарного права у сфері покарання злочинців // Український часопис міжнародного права. – 2003. – № 4. – С. 110–113.
13. Гассер Х.-П. Добитися прийняття державами гуманітарних договорів // Международный журнал Красного Креста. – 1997. – № 18. – С. 615–624.
14. Дмитриев, А.И. Становление международного гуманитарного права (XIX в. – нач. XX в.). – К., 1998.
15. Гнатовський М.М. Заборона катування в міжнародному праві: взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права // Український часопис міжнародного права. – 2005. – № 1. – С. 21–26
16. Грушко М.В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених: монографія / М. В. Грушко/ Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Фенікс, 2016.
17. Жанне Стефан. Вовлечение детей в вооруженные конфликты / Стефан Жанне, Жоэль Мерме // Международный журнал Красного Креста. – 1998. – № 20. – С. 129–153.
18. Звичайні норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р.Короткий, Є.В. Лук'яненко ; вступ. стаття М.М. Гнатовський. – Одеса : Фенікс, 2017.
19. Лисик В. М. Вплив Загальної декларації прав людини на розвиток міжнародного гуманітарного права // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 11/12. – С. 259–263.
20. Міжнародне гуманітарне право: Підручник. Затверджено МОН / Репецький В. М., Лисик В. М. – К., 2007.
21. Мірошніченко О. Права дитини в освітньому процесі / Перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх нормативно-правове забезпечення: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 лютого 2025 року, м. Чернігів, 2025, С.88-90.
22. Мірошніченко О., Царюк С. Правове регулювання безпечного освітнього середовища в умовах війни: проблематика та виклики, які постали перед суспільством / Неперервна освіта: актуальні дискурси : Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 09-10 жовтня 2025 року, м. Ужгород, 2025.
23. Мірошніченко, О. А. (2025). Права дитини та їх захист в умовах дії воєнного стану. Журнал східноєвропейського права. 2025. № 139. С. 56-66.

Додаткова

1. Kolomoiets, T., Kolpakov, V., Kushnir, S., Makarenkov, O., Halitsyna, N. "External Activities" of Public Officials: What are the Anti - Corruption Standards of Legal Regulation? The Revista Amazonia Investiga. 2020. № 26. Vol. 9. P. 191-196 Web of Science Core Collection.
2. Інформаційно-методичний збірник підготовлений за результатами опрацювання рішень Європейського суду з прав людини, щодо яких до Національної школи суддів

України надходили звернення Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини. ULR : <http://www.nsj.gov.ua/ua/science/prints/890/> 10

3. Контрольний список запитань для оцінки дотримання верховенства права, прийнятий Європейською комісією «За демократію через право» 11–12 березня 2016 року на її 106-му пленарному засіданні. ULR: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CD_L-AD\(2016\)007-rus](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CD_L-AD(2016)007-rus);
15. Посібник Ради Європи з прав людини «Захист права на справедливий суд в рамках Європейської конвенції з прав людини» ULR: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/18F2759A748951A2C2257F9C00497C8C](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/18F2759A748951A2C2257F9C00497C8C);
4. Список ключових слів для пошуку рішень Європейського суду з прав людини в базі даних HUDOC ULR: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/04041CB11A2E814EC2257F9900411906](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/04041CB11A2E814EC2257F9900411906);
5. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. ULR : <http://www.nsj.gov.ua/ua/science/prints/890/-208> с.
6. Жене́в'єв Майєр. Щодо ролі судової системи у виконанні рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні / Жене́в'єв Майєр // Вісник Верховного Суду України. – 2017. – № 6 (202). – С. 45- 48.
7. Пушкар П. В. Посилення спроможності судової влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини: досвід держав–членів Ради Європи / П.В. Пушкар // Вісник Верховного Суду України. – 2017. – № 6 (202). – С. 41- 45.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua/> - офіційний сайт Верховної ради України.
2. <http://www.scourt.gov.ua/> - Офіційний сайт Верховного Суду України.
3. <http://www.gp.gov.ua/> - Офіційний портал Генеральної прокуратури України.
4. <http://mvs.gov.ua/> - Офіційний сайт МВС України.
5. <http://www.sbu.gov.ua/> - Офіційний сайт Служби безпеки України.
6. <http://www.kvs.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної пенітенціарної служби України.
7. do.gov.ua/udo/ – офіційний сайт Управління державної охорони України.
8. www.vkka.gov.ua/ – офіційний сайт ВКК адвокатури.
9. www.minjust.gov.ua/ – офіційний сайт Міністерства юстиції України.
10. www.ombudsman.kiev.ua/ – офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
11. <http://www.kmu.gov.ua/> - Офіційний портал Кабінету Міністрів України.
12. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Офіційний сайт Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського.